

ارزشیابی دوره کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت‌های ویژه نوزادان بر اساس الگوی CIPP در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

زینب همتی، علیرضا ایرج‌پور، مریم اله‌بخشیان، مریم ورزش‌نژاد، مهشید عبدی شهشهانی*

چکیده

مقدمه: با توجه به این که رشته کارشناسی ارشد نوزادان تاکنون مورد بررسی سیستماتیک و ارزشیابی قرار نگرفته است، نیازمند ارزشیابی منسجم و نظام مند به منظور ارتقای سطح کمی و کیفی است. لذا این مطالعه با هدف ارزشیابی دوره کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت‌های ویژه نوزادان بر اساس الگوی سیپ (CIPP) در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام شد.

روش‌ها: این مطالعه توصیفی-مقطعی به صورت ارزشیابی آموزشی بر مبنای الگوی سیپ در سال ۱۳۹۳ انجام شد. تعداد ۴۰ نفر مشارکت‌کننده که شامل، یک مدیرگروه، ۷ نفر از اعضای هیأت‌علمی گروه کودکان و نوزادان، ۲۵ نفر دانشجو و ۷ نفر از دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی ارشد مراقبت ویژه نوزادان دانشکده پرستاری اصفهان به صورت سرشماری وارد مطالعه شدند. ارزشیابی برنامه با استفاده از پرسشنامه محقق‌ساخته براساس الگوی سیپ، شامل ابعاد زمینه، درون‌داد، فرآیند و برون‌داد انجام شد. جهت سنجش روایی صوری و محتوایی از نظر متخصصین و برای تعیین پایایی پرسش‌نامه‌ها از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد.

نتایج: میانگین به دست آمده در حیطه‌ی زمینه $(47/7 \pm 18/77)$ از مجموع ۷۰ امتیاز، فرآیند $(120/24 \pm 23/5)$ از مجموع ۱۶۰ امتیاز و برون‌داد $(59/17 \pm 85/16)$ از مجموع ۹۰ امتیاز و به طور معنادار بالاتر از حد متوسط $(p < 0/001)$ بود، میانگین نمره در حیطه درون‌داد $(84/17 \pm 18/9)$ از مجموع ۱۵۵ امتیاز و پایین‌تر از حد متوسط بود $(p = 0/003)$.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج مطالعه وضعیت حیطه درون‌داد دوره کارشناسی ارشد مراقبت‌های ویژه در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان نامطلوب بود، بنابراین پیشنهاد می‌شود در راستای ارتقای کیفیت آموزشی و اصلاح دوره کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت ویژه نوزادان، تأکید بیش‌تری بر ارتقای عوامل مؤثر بر درون‌داد به ویژه برنامه درسی و اساتید انجام گیرد.

واژه‌های کلیدی: ارزشیابی آموزشی، کارشناسی ارشد مراقبت ویژه نوزادان، الگوی سیپ

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / ۱۳۹۷؛ ۱۸(۳۶): ۳۲۴ تا ۳۳۲

مقدمه

برای پاسخ‌گویی به مشکلات جامعه است. با توجه به این که نظام آموزشی در آموزش عالی وظیفه مهم تربیت نیروی انسانی متخصص را برعهده دارد، لازم است در طراحی، اجرا و ارزشیابی فعالیت‌های آن از مطلوب‌ترین

آموزش عالی یکی از مهم‌ترین مجموعه‌های نظام آموزشی و از جمله عناصر کلیدی توسعه انسانی در هر کشور به شمار می‌رود(۱). عملکرد نظام‌های آموزشی وسیله‌ای

* نویسنده مسؤل: مهشید عبدی شهشهانی (مربی)، گروه مامایی و بهداشت باروری، دانشکده پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران. abdi_mahshid@yahoo.com

دکتر زینب همتی، دکترای تخصصی پرستاری، مرکز تحقیقات مراقبت‌های پرستاری و مامایی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران. Z_hemate@nm.mui.ac.ir؛ دکتر علیرضا ایرج‌پور (دانشیار)، گروه پرستاری مراقبت ویژه، مرکز تحقیقات مراقبت‌های پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی

اصفهان، اصفهان، ایران. (irajpour@gmail.com)؛ دکتر مریم اله‌بخشیان (استادیار)، گروه داخلی جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران. (mallahbakhshian@gmail.com)؛ دکتر مریم ورزش‌نژاد (استادیار)، گروه پرستاری اطفال و مراقبت ویژه نوزادان، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران. (m_varzeshnejad@yahoo.com) تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۵/۸، تاریخ اصلاحیه: ۹۶/۹/۱۱، تاریخ پذیرش: ۹۶/۱۱/۳۰

شیوه‌ها استفاده کند(۲).

ارزشیابی به علت ماهیت و عملکرد خاص خود یکی از گسترده‌ترین و جنجالی‌ترین مباحث آموزشی است، که به عنوان یک عامل تعیین‌کننده در سودمندی و اثربخشی برنامه‌های آموزشی در تمامی مراکز آموزش عالی معتبر در سطح دنیا مورد استفاده قرار می‌گیرد(۳). ارزشیابی آموزشی بهترین شاخصی است که میزان رسیدن به هدف‌های آموزشی را نشان می‌دهد و به تحلیل فعالیت‌های آموزشی می‌پردازد(۴). هدف اصلی ارزشیابی آموزشی، تعیین قدر و ارزش پدیده مورد ارزشیابی است تا درباره آن پدیده تصمیم‌های درستی اتخاذ گردد(۵). کاربرد روش‌های ارزشیابی در ارتقای فعالیت‌های نظام آموزش عالی از آن جا اهمیت دارد که آموزش عالی درصد قابل توجهی از جمعیت کشور را زیر پوشش قرار داده و هزینه‌های کلانی را نیز به اقتصاد کشور تحمیل می‌نماید و چنانچه نتواند به اهداف خود دست یابد، علاوه بر اتلاف هزینه‌ها، پی آمدهای ناگواری را در اثر تربیت نیروی انسانی غیرماهر و غیرکارآمد در بر خواهد داشت(۶). همچنین موفقیت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در دستیابی به اهداف و انتظارات آموزشی، مستلزم توجه، بررسی و تضمین کیفیت آموزش است. کیفیت در آموزش عالی، تطابق وضعیت موجود هر یک از عوامل و ارکان نظام آموزش شامل درون‌داد، فرآیند و برون‌داد با استانداردها، اهداف و انتظارات کلی و جزئی آموزش تعریف شده است(۷).

از جمله بهترین الگوهای ارزشیابی که ۴ رکن نظام آموزش را مورد ارزشیابی قرار می‌دهد، الگوی کاربردی و جامع سیپ (Context Input Process Product) است، که می‌تواند به مدیران و برنامه‌ریزان کمک کند تا بر پایه رویکردی نظام‌دار و توجه به زمینه، ورودی‌ها، منابع موجود، فرآیندها و نتایج به دست آمده و نیز نظارت مرحله به مرحله، به الویت‌بندی نیازها پرداخته و با پایش مداوم برنامه، منابع موجود را در خدمت بهترین نوع فعالیت قرار

دهند(۸). ارزشیابی زمینه شامل کوشش‌های تحلیل گرایانه برای تعیین عناصر مربوط در محیط آموزشی و نیز کوشش در جهت شناسایی مشکلات، نیازها و فرصت‌های موجود در یک بافت یا موقعیت آموزشی است(۹). از طریق این ارزشیابی، می‌توان در مورد مطلوبیت هدف‌های از قبل تعیین‌شده قضاوت کرد. ارزشیابی درون‌داد به منظور مشخص کردن و سنجش قابلیت‌های موجود، راهبردهای برنامه‌های ممکن جهت تحقق هدف‌ها، روش‌های منظور شده برای اجرای راهبردها، تشکیلات و روش‌ها و سایر منابع از جمله بودجه و زمان لازم انجام می‌شود(۱۰). در این مرحله اطلاعات مورد نیاز درباره‌ی چگونگی استفاده از منابع به منظور دستیابی به هدف‌های برنامه جمع‌آوری می‌شوند(۹). ارزشیابی فرآیند به منظور تشخیص یا پیش‌بینی مشکلات اجرایی در جریان انجام فعالیت‌های آموزشی و میزان مطلوبیت فرآیند اجرای این فعالیت‌ها به عمل می‌آید(۱۰). در ارزشیابی برون‌داد نتایج حاصل با هدف‌های برنامه مقایسه می‌گردند و رابطه‌ی بین انتظارات و نتایج واقعی مشخص می‌شوند.

از الگوی سیپ (CIPP) در ارزشیابی بسیاری از برنامه‌های آموزشی به ویژه در حیطه پرستاری استفاده شده است. نتایج پژوهشی که در دانشگاه یورک (York) به بررسی چارچوب برنامه‌های آموزش پرستاری با استفاده از الگوی ارزشیابی سیپ پرداخت، نشان داد کل برنامه‌های آموزش پرستاری باید مورد ارزیابی قرار گیرد تا جهت هدایت و ارائه بهتر خدمات پرستاری به کار گرفته شود(۱۱). خداویسی و همکاران در مطالعه کیفی خود با عنوان الزامات ارزیابی اثربخش در نظام آموزش پرستاری به این نتیجه رسیدند که اثربخش نمودن ارزیابی در آموزش پرستاری، نیازمند الزامات متعددی است. به کارگیری این الزامات در هر سه حیطه درون‌داد، فرآیند و برون‌داد‌های آموزشی توسط مدیران آموزش پرستاری می‌تواند اثربخشی ارزیابی در آموزش پرستاری را بهبود بخشد(۱۲).

ویژه نوزادان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال ۱۳۹۳ انجام شد.

روش‌ها

این مطالعه یک مطالعه توصیفی و ارزشیابی آموزشی بود، که در سال ۱۳۹۳ در دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام شد. جمعیت مورد مطالعه عبارت بود از ۴۰ نفر شامل یک مدیرگروه، ۷ نفر از اعضای هیأت علمی گروه کودکان و نوزادان، ۲۵ نفر از دانشجویان و ۱۰ نفر دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی ارشد مراقبت ویژه نوزادان دانشکده پرستاری اصفهان که کل جامعه‌ی پژوهش با روش سرشماری و با توجه به معیارهای ورود به مطالعه انتخاب شدند. معیارهای ورود به پژوهش؛ تمایل به شرکت در مطالعه، دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد مراقبت ویژه نوزادان که ترم اول را گذرانده باشند، اعضای هیأت علمی که سهمی در تدریس بخشی از واحدهای این رشته داشته باشند، در مورد مدیر گروه، حداقل سابقه ۶ ماه مدیریت بود.

لازم به ذکر است که برنامه کارشناسی ارشد مراقبت ویژه نوزادان در طی ۵ سال اخیر (۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳) مورد ارزشیابی قرار گرفت.

به منظور گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق‌ساخته بر اساس الگوی سیپ استفاده شد. ابتدا با استفاده از پرسشنامه عبیدی و همکاران (۱۶) چهار پرسشنامه محقق‌ساخته برای هر یک از گروه‌های پژوهش به طور اختصاصی تهیه شد. پرسشنامه‌ها شامل دو بخش بود. بخش اول اطلاعات دموگرافیک بود که از نوع بسته و یا کوتاه پاسخ بود؛ قسمت دوم پرسشنامه‌ها سؤالات تدوین شده مبتنی بر الگوی سیپ بود، که در ۴ حیطه زمینه، درون‌داد، فرآیند، برون‌داد طراحی شد. سؤالات پرسشنامه از نوع لیکرت ۵ قسمتی (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) بود و به ترتیب امتیازات ۱ تا ۵ به آن‌ها تعلق می‌گرفت.

مزیت اصلی ارزشیابی دوره آموزشی در دانشکده‌های پرستاری، روشن شدن نقاط ضعف و قوت آن و تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری در سطح کلان است، تا مسؤران اقدامات صحیح و کارشناسی شده را در برنامه‌ریزی، تداوم، توقف و یا تجدیدنظر در اهداف، درون‌دادها، فرآیندها و برون‌دادهای آموزشی به کار گیرند (۱۳).

در اوایل دهه ۱۹۷۰ با توسعه نگرش مشارکتی در زمینه مراقبت از نوزادان توسط پزشکان و پرستاران و با اهمیت یافتن مراقبت‌های با کیفیت بالا و مبتنی بر شواهد در بخش تخصصی مراقبت ویژه نوزادان توسط پرستاران برنامه آموزشی، پرورش پرستاران متخصص بالین مراقبت‌های ویژه نوزادان هم‌زمان با گسترش حقوق و سیاست‌های مرتبط با آن، ایجاد و توسعه یافت (۱۴). با گسترش بخش‌های مراقبت ویژه نوزادان در ایران و امکان بقا نوزادان بدحال و کم وزن در کشور، مقطع کارشناسی ارشد نوزادان در سال ۱۳۸۸ برای اولین بار راه‌اندازی شد. نیک فرید و اشک تراب لزوم تغییرات زیربنایی در حیطه‌های آموزش، مدیریت بالین و توانمندسازی حرفه‌ای را برای تضمین موفقیت رشته پرستاری مراقبت‌های ویژه نوزادان الزامی و تغییرات در برنامه درسی را ضروری دانستند (۱۵).

رشته کارشناسی ارشد ناپیوسته پرستاری مراقبت‌های ویژه نوزادان که هدف آن مراقبت مطلوب و با کیفیت بالا از نوزادان بد حال و نارس است نیازمند تقویت مبانی مدیریتی، آموزشی، پژوهشی، اخلاق و رفتار حرفه‌ای است تا موجبات مراقبت پرستاری با کیفیت بالا را در بخش‌های ویژه نوزادان فراهم سازد. با تأکید بر این که مقطع کارشناسی ارشد این رشته، در ایران نوپا است و تاکنون به طور سیستماتیک مورد بررسی و ارزشیابی قرار نگرفته است، نیازمند ارزشیابی منسجم و نظام مند به منظور ارتقای سطح کمی و کیفی است. لذا این مطالعه با هدف ارزشیابی دوره کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت‌های

مطالعه قبلی پایایی آن تایید شده بود و به دلیل تعداد کم نمونه‌ها ضریب آلفای کرونباخ در پایان پژوهش گرفته شد).

جهت تکمیل پرسشنامه‌ها در گروه دانش‌آموختگان با مراجعه به واحد تحصیلات تکمیلی دانشکده پرستاری-مامایی، اسامی این گروه به همراه شماره تماس آنان استخراج شد، سپس با تک تک این افراد تماس گرفته شد و پرسشنامه‌های مورد نظر از طریق ایمیل برای آنان ارسال شد.

در گروه دانشجویان، پژوهشگران طبق هماهنگی که از قبل با اساتید انجام داده بودند، سرکلاس درس آنان حاضر شدند و پرسشنامه‌ها را تکمیل نمودند. در برخی از موارد تکمیل پرسشنامه‌ها در این گروه در بیمارستان انجام شد. در ارتباط با مدیر گروه و اعضای هیأت‌علمی، پژوهشگر با مراجعه به گروه مربوطه پرسشنامه‌ها را تکمیل نمود. قبل از تکمیل پرسشنامه‌ها رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان اخذ شد.

در نهایت داده‌ها توسط نرم‌افزار SPSS-20 و با استفاده از آمار توصیفی و آزمون تی تک نمونه‌ای (برای مقایسه میانگین به دست آمده در هر یک از حیطه‌ها با میانگین مورد انتظار جامعه) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج

در این مطالعه ۴۰ نفر شامل اعضای هیأت‌علمی (۷ نفر)، دانشجویان (۲۵ نفر)، دانش‌آموختگان (۷ نفر) و یک مدیرگروه که شرایط ورود به مطالعه را داشتند، شرکت نمودند. قابل ذکر است که سه نفر از ۱۰ نفر دانش‌آموختگان، به علت عدم دسترسی حضوری و ارسال از طریق ایمیل به پرسشنامه پاسخ ندادند (درصد پاسخ‌دهی ۷۰ درصد).

یافته‌های حاصل از این پژوهش شامل دو دسته اطلاعات دموگرافیک شرکت‌کنندگان و یافته‌های مربوط به تجزیه و تحلیل و بررسی هریک از حیطه‌های ارزشیابی بر اساس الگوی سیپ شامل زمینه، درون‌داد، فرایند و برون‌داد و در

در این پرسشنامه‌ها قسمت زمینه شامل بررسی نیاز جامعه و دانشگاه به دانش‌آموختگان این رشته با توجه به اهداف دوره و توجه به نیازهای جامعه ایران و امکانات ذی‌نفعان در طراحی اهداف برنامه بود، قسمت درون‌داد شامل شناسایی و بررسی عامل منابع انسانی (اعضای هیأت‌علمی، مدیر گروه و دانشجویان) و عامل غیرانسانی (بودجه، برنامه درسی، امکانات و تجهیزات آموزشی)، قسمت فرآیند شامل ارزشیابی فرآیند یاددهی-یادگیری و مدیریتی-سازمانی بود و در قسمت برون‌داد نیز دو عامل ویژگی‌ها و عملکرد دانش‌آموختگان و نیز ویژگی‌ها و عملکرد آموزشی دوره مورد بررسی و ارزشیابی قرار گرفت.

پرسشنامه‌ها برای هر یک از گروه‌ها به صورت اختصاصی تهیه شد. همه پرسشنامه‌ها دارای ۹۵ گویه (شامل ۱۴ گویه در حیطه زمینه، ۳۱ گویه در حیطه درون‌داد، ۳۲ گویه در حیطه فرآیند و ۱۸ گویه در حیطه برون‌داد) بودند. با توجه به این که به هر سؤال امتیاز یک تا پنج تعلق می‌گرفت در حیطه زمینه پایین‌ترین امتیاز ۱۴ و بالاترین امتیاز ۷۰ بود؛ بنابراین حد متوسط یا میانگین مورد انتظار جامعه $(۷۰+۱۴)/۸۴$ و تقسیم بر ۲ مساوی با ۴۲ بود و به همین ترتیب حد وسط در حیطه درون‌داد برابر ۹۳، در حیطه فرآیند ۹۶ و حد وسط در حیطه برون‌داد برابر ۵۴ بود.

جهت سنجش روایی صوری و محتوایی همه پرسشنامه‌ها از نظر متخصصین استفاده شد. به این صورت که با در اختیار قرار دادن ابزارهای پژوهش به ۱۰ نفر از اعضای هیأت‌علمی گروه کودکان و نوزادان و متخصصین آموزش پزشکی از ایشان درخواست شد نظرات و پیشنهادات اصلاحی خود را مطرح نمایند و بر این اساس تغییرات لازم صورت گرفت. هم چنین جهت تعیین پایایی پرسشنامه‌ها از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که میزان آلفای کرونباخ به دست آمده از پرسشنامه‌ها ۰/۷۵ به دست آمد. (با توجه به استفاده از پرسشنامه عبدی و همکاران که در

زمینه	۴۷/۷±۱۸/۷۷	۴۲	۴/۲۱	<۰/۰۰۱
درون‌داد	۸۴/۱۷±۱۸/۹	۹۳	-۳/۱۱	۰/۰۰۳
فرآیند	۱۲۰/۲۴±۲۳/۵	۹۶	۶/۲۵	<۰/۰۰۱
برون‌داد	۵۹/۱۷±۸۵/۱۶	۵۴	۲/۱۵	۰/۰۳۷

نتایج نشان داد وضعیت ارزشیابی در حیطه زمینه مطلوب بود و شاخص "نیاز به راه‌اندازی دوره کارشناسی ارشد مراقبت‌های ویژه نوزادان" بیش‌ترین میانگین نمره را در بین شاخص‌های حیطه زمینه داشت.

یافته‌ها نشان داد که وضعیت ارزشیابی در حیطه درون‌داد نامطلوب بود. در ارزشیابی عامل برنامه درسی در حیطه درون‌داد شاخص‌های "تأمین اهداف دوره توسط برنامه درسی" و "پاسخ‌گویی دروس ارائه شده این دوره به انتظارات و نیازهای آموزشی دانشجویان" کم‌ترین میانگین نمره را داشت. در ارزشیابی عامل هیأت‌علمی در حیطه درون‌داد کفایت اساتید و "آشنایی اساتید متخصص اطفال و فوق تخصص‌های نوزادان با رشته تحصیلی کارشناسی ارشد نوزادان" کم‌ترین میانگین را داشت.

بحث

این مطالعه درصدد ارزشیابی دوره کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت‌های ویژه نوزادان بر اساس الگوی سیپ (CIPP) دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال ۱۳۹۳ بود. همان‌طور که نتایج مطالعه حاضر نشان داد، وضعیت ارزشیابی در حیطه درون‌داد نامطلوب و در سایر حیطه‌ها مطلوب بود.

در همین ارتباط نتایج پژوهش علی‌محمدی و همکاران با هدف ارزیابی دانشکده پزشکی بر اساس الگوی سیپ نشان داد که، ابعاد زمینه، درون‌داد و فرآیند کاملاً مطلوب، و برون‌داد دانشکده نسبتاً مطلوب بود. همچنین نتایج نشان داد که به طور کلی در ابعاد زمینه، فرآیند و برون‌داد دانشکده پزشکی بین دیدگاه دانشجویان و اساتید تفاوت معناداری وجود داشت. دانشجویان بعد زمینه و اساتید ابعاد درون‌داد، فرآیند، برون‌داد و کلیت دانشکده را

نهایت بررسی و جمع‌بندی کلی اجزای الگوی فوق است. بیش‌ترین فراوانی سن در گروه دانشجویان؛ گروه سنی ۳۱ تا ۳۵ سال (۳۲/۵ درصد) و در گروه دانش‌آموختگان ۴۰-۳۶ (۷۱/۴ درصد) و در گروه هیأت‌علمی ۵۰-۴۱ (۱۰۰ درصد) بود (جدول ۱).

افراد مجرد بیش‌ترین فراوانی (۶۸ درصد) را داشتند. همچنین دانشجویان و دانش‌آموختگان شرکت‌کننده از نظر سال ورود به دوره کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت ویژه نوزادان؛ ورودی‌های بین سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳ بودند، که درصد بالایی از این افراد را ورودی‌های سال ۱۳۹۲ با ۴۴ درصد (۱۴ نفر) تشکیل می‌دادند. علاوه بر این بیش‌ترین درصد این افراد معدل واحدهای گذرانده را بین ۱۶/۵۰ تا ۱۷ اعلام کردند. از نظر وضعیت اشتغال ۷۲ درصد افراد شرکت‌کننده (۲۹ نفر) شاغل بودند.

آزمون تی تک نمونه‌ای نشان داد که بین میانگین به دست آمده در هر یک از حیطه‌های زمینه، درون‌داد، فرآیند و برون‌داد و میانگین مورد انتظار جامعه در کلیه ابعاد تفاوت معنادار وجود داشت ($p < 0/05$) میانگین به دست آمده در حیطه‌ی زمینه، فرآیند و برون‌داد به طور معنادار بالاتر از حد متوسط بود؛ لیکن میانگین نمره در حیطه درون‌داد پایین‌تر از حد متوسط بود و این اختلاف معنادار بود ($p = 0/003$) (جدول ۲).

جدول ۱: توزیع فراوانی سن نمونه‌های مورد پژوهش

سن	۲۵-۳۰	۳۱-۳۵	۳۶-۴۰	۴۱-۵۰
مدیر گروه	۰	۰	۰	۱ (۱۰۰٪)
اعضای هیأت‌علمی	۰	۰	۰	۷ (۱۰۰٪)
دانش‌آموختگان	۲ (۲۸/۶٪)	۰	۵ (۷۱/۴٪)	۰
دانشجویان	۷ (۲۸٪)	۱۳ (۵۲٪)	۳ (۱۲٪)	۲ (۸٪)
جمع	۹ (۲۲/۵٪)	۱۳ (۳۲/۵٪)	۸ (۲۰٪)	۱۰ (۲۵٪)

جدول ۲: میانگین و انحراف معیار نمره ارزشیابی در هر کدام از حیطه‌های مدل سیپ

حیطه‌های ارزشیابی	میانگین و انحراف معیار	حد متوسط	T*	P

اساتید متخصص اطفال و فوق تخصص‌های نوزادان با رشته تحصیلی کارشناسی ارشد نوزادان "کم‌ترین میانگین را داشت.

در مطالعه نیک فرید و اشک تراب نیز کدهای مرتبط با عدم تناسب کوریکولوم بیشترین تعداد را تشکیل می‌داد. برخی شرکت‌کننده‌ها اعتقاد بر این داشتند که تدریس تمامی دروس این رشته باید به دست متخصصین نوزادان سپرده شود و برخی دیگر انتظار داشتند با ورود به این رشته بتوانند حیطه‌های حرفه‌ای خاصی در بالین کسب کنند که به دلیل عدم وجود اساتید پرستاری متخصص این رشته چنین انتظاری برآورده نشد (۱۵). بر خلاف مطالعه نیک فرید و اشک تراب، در مطالعه حاضر "آشنایی اساتید متخصص اطفال و فوق تخصص‌های نوزادان با رشته تحصیلی کارشناسی ارشد نوزادان" کم‌ترین میانگین را داشت، شاید دلیل تفاوت به این علت باشد که در مطالعه نیک فرید که در دانشگاه شهید بهشتی انجام شده از اساتید فوق تخصص نوزادان استفاده نشده ولی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان اساتید فوق تخصص نوزادان در تدریس دانشجویان مشارکت دارند، ولی "آشنایی اساتید متخصص اطفال و فوق تخصص‌های نوزادان با رشته تحصیلی کارشناسی ارشد نوزادان" کم‌ترین شاخص را داشت، بنابراین پیشنهاد می‌شود قبل از شروع ترم تحصیلی اساتید و متخصصین با اهداف این رشته آشنا شوند. در مطالعه عاقبتی و همکاران تحت عنوان تجارب مربیان و دانشجویان از اجرای برنامه درسی کارشناسی ارشد ویژه پرستاری نیز ناکافی بودن اساتید ماهر و کارآموده یکی از زیر طبقات طبقه اصلی محدودیت در منابع انسانی کارآموده بود و بر خلاف مطالعه اشک فرید مشارکت‌کنندگان خواهان آموزش توسط مربیان پرستاری با تجربه و ماهر به جای به‌کارگیری پزشکان متخصص بودند (۱۸). با توجه به این که رشته کارشناسی ارشد مراقبت‌های ویژه نوزادان نوپا است و برای اولین بار در کشور تأسیس شده است، طبیعی است که مشکلاتی از

مطلوب‌تر ارزیابی کردند. اساتید در همه زمینه‌ها به جز بعد زمینه دیدگاه مثبت‌تری نسبت به دانشجویان داشتند (۴). شایان ذکر است که در مطالعه حاضر نظر اساتید و دانشجویان به صورت جداگانه مورد بررسی و تحلیل قرار نگرفت، چرا که ارزشیابی بر اساس نظر کلیه افراد درگیر در مطالعه بود.

در این مطالعه وضعیت ارزشیابی در حیطه زمینه مطلوب بود و شاخص "نیاز به راه‌اندازی دوره کارشناسی ارشد مراقبت‌های ویژه نوزادان" بیش‌ترین میانگین نمره را در بین شاخص‌های حیطه زمینه داشت. در مطالعه‌ی کیفی نیک فرید و اشک تراب با موضوع "درک دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت‌های ویژه نوزادان از وضعیت تحصیل در این رشته نوپا در ایران" نیز "ضرورت وجودی رشته" یکی از زیر مضمون‌ها بود که در تمام مصاحبه‌ها به آن اشاره شده بود (۱۵). در مطالعه میرزا بیگی و همکاران که با هدف تعیین ضرورت وجود دوره‌های آموزش تخصصی در مقطع کارشناسی ارشد انجام شد، ۹۲/۷٪ از مشارکت‌کنندگان که شامل اعضای هیأت‌علمی دانشکده‌های پرستاری و مامایی کشور بودند، ارائه دوره‌های تخصصی بالینی در مقطع کارشناسی ارشد را ضروری می‌دانستند و دلایل ایجاد این دوره‌های تخصصی را به ترتیب اولویت ارتقای کیفیت خدمات، نیاز روزافزون جامعه به تخصصی عمل کردن حرف پزشکی، ایجاد جایگاه شغلی مناسب برای پرستاران و کاهش هزینه‌های ارائه خدمات بهداشتی و درمانی می‌دانستند (۱۷).

در این مطالعه یافته‌ها نشان داد که وضعیت ارزشیابی در حیطه درون‌داد نامطلوب بود. در ارزشیابی عامل برنامه درسی در حیطه درون‌داد شاخص‌های "تأمین اهداف دوره توسط برنامه درسی" و "پاسخ‌گویی دروس ارائه شده این دوره به انتظارات و نیازهای آموزشی دانشجویان" کم‌ترین میانگین نمره را داشت. در ارزشیابی عامل هیأت‌علمی در حیطه درون‌داد کفایت اساتید و "آشنایی

جهت یادگیری و تدریس در دسترس هستند، اما کاملاً مناسب نیستند. همچنین در ارزشیابی برون‌داد نتایج نشان داد که فارغ‌التحصیلان به شایستگی‌های عمومی و تخصصی مطابق با آنچه در اهداف برنامه ذکر شده است، دست یافته‌اند (۲۰). در مطالعه حاضر نیز حیطه درون‌داد از مطلوبیت برخوردار نبود و در مواردی از قبیل اعضای هیأت‌علمی گروه، برنامه درسی، امکانات و تجهیزات آموزشی ضعف داشت. به نظر می‌رسد با تلاش برای اصلاح شاخص‌هایی که منجر به وضعیت نامطلوب این حیطه شده‌اند، وضعیت کلی دوره بهبود خواهد یافت.

عدم دسترسی به دانش‌آموختگان این رشته جهت تکمیل پرسشنامه‌ها یکی از مشکلات اجرایی این مطالعه بود، که پژوهشگران در نهایت پرسشنامه را از طریق ایمیل برای آنان ارسال نمودند. از نقاط قوت این مطالعه استفاده از الگوی سیپ (CIPP) و همچنین استفاده از دیدگاه مدیران گروه، استادان، دانش‌آموختگان و دانشجویان برای ارائه یک ارزشیابی جامع را می‌توان نام برد؛ البته این مطالعه در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام شد، بنابراین پیشنهاد می‌شود برای ارزیابی جامع‌تر این دوره، ارزشیابی در دانشگاه‌های دیگری که کارشناسی ارشد مراقبت‌های ویژه نوزادان دایر است نیز صورت گیرد.

نتیجه‌گیری

ارزشیابی حاضر نشان داد شاخص‌های حیطه زمینه، فرآیند و برون‌داد دوره کارشناسی ارشد مراقبت‌های ویژه دانشگاه علوم پزشکی اصفهان وضعیت مطلوب داشته‌اند ولیکن در حیطه درون‌داد وضعیت نامطلوب است. آنچه اکنون باید مورد توجه مسئولین برگزاری و برنامه‌ریزان دوره‌های کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت ویژه نوزادان قرار گیرد، توجه بیش از پیش به عوامل مؤثر بر درون‌داد (برنامه درسی، بودجه، اعضای هیأت‌علمی، امکانات و تجهیزات آموزشی) است که می‌تواند باعث ارتقای کیفیت خدمات و مراقبت‌های ارائه شده توسط

لحاظ کمی و کیفی اساتید متخصص در این رشته وجود داشته باشد، البته این مشکل با گذر زمان و تعداد بیش‌تر فارغ‌التحصیلان به ویژه با تصویب راه‌اندازی دکتری تخصصی پرستاری در گرایش پرستاری کودکان و نوزادان حل خواهد شد.

در پژوهشی که توسط اخلاقی و همکاران در سال ۱۳۹۰ با هدف ارزشیابی دوره کارشناسی ارشد آموزش مدارک پزشکی با استفاده از الگوی سیپ انجام شد، نتایج نشان داد که، بالاترین سطح مطلوبیت کل مربوط به عامل اعضای هیأت‌علمی در حوزه درون‌داد (قسمت منابع انسانی) و کم‌ترین سطح مطلوبیت کل، مربوط به عامل بودجه در حوزه درون‌داد (قسمت منابع مالی) بود، اما در کل در حوزه درون‌داد مطلوبیت نسبی به دست آمد. در قسمت عوامل زمینه‌ای هم، نتایج مطلوبیت نسبی را نشان داد (۶). هم‌چنین نتایج مطالعه دیگری با هدف ارزیابی دوره دکتری پرستاری ایران با استفاده از الگوی سیپ نشان داد که، در قسمت تاریخچه، فلسفه، رسالت، چشم‌انداز و اهداف کلی، دروس عاری از ضعف هستند، اما مشکلات عمده در حیطه اجرا و فرآیند بود که برون‌داد را به دلیل خوب اجرا نشدن قسمت فرآیند تحت‌الشعاع قرار می‌داد (۱۹) در مطالعه حاضر با وجود نامطلوب بودن وضعیت ارزشیابی در حیطه درون‌داد و وجود ضعف‌هایی در عامل برنامه درسی و اعضای هیأت‌علمی و امکانات و تجهیزات، به نظر می‌رسد وضعیت مطلوب فرآیندهای مدیریتی-سازمانی و یاددهی-یادگیری منجر به وضعیت مطلوب حیطه برون‌داد شده است.

نتایج مطالعه فاتارایوتتاوات (Phattharayuttawat) و همکاران، با هدف ارزشیابی برنامه درسی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی با استفاده از مدل سیپ نشان داد که در ارزیابی بعد زمینه، اهداف برنامه درسی به طور شفاف‌ی بیان شده‌اند، و با نیازهای اجتماعی مطابقت دارند. همچنین ساختار برنامه درسی به خوبی طراحی شده است. در ارزیابی درون‌داد نتایج نشان داد که منابع آموزشی

دانش‌آموختگان این رشته گردد.

دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت ویژه نوزادان و همچنین مدیر گروه و اعضای هیأت‌علمی گروه کودکان و نوزادان دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان که در این پژوهش همکاری داشتند، مراتب تشکر و قدردانی خود را اعلام نمایند.

قدردانی

پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند که از کلیه دانشجویان،

منابع

1. Borjian Borujeni S, Shirzad H, kheiri S, Haghshenas Z, Mirzavand H, Beigi A, et al. Students' Educational Problems, Presented in the University's Educational Councils from 2002 to 2005, Shahrekord University of Medical Sciences. *Strides Dev Med Educ.* 2009; 6(1): 50-56
2. Pakdaman A, Soleimani Shayesteh Y, Kharazi fard MJ, Kabosi R. [Evaluation of the achievement of educational objectives of the Community Oral Health and Periodontics Departments using the CIPP model of evaluation—students' perspective]. *Journal of Dental Medicine.* 2011; 24(1): 20-25. [Persian]
3. Ghafourian Boroujerdnia M, Shakurnia AH, Elhampour H. The Opinions of Academic Members of Ahvaz University of Medical Sciences about the Effective Factors on their Evaluation Score Variations. *Strides Dev Med Educ.* 2006; 3(1): 19-25.
4. Alimohammadi T, Rezaeian M, Bakhshi H, VaziriNejad R. [The Evaluation of the Medical School Faculty of Rafsanjan University of Medical Sciences Based on the CIPP Model in 2010]. *The Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences.* 2013; 12(3): 205-18. [Persian]
5. Zarrabian M, Farzianpour F, Razmi H, Sharifian MR, Khedmat S, Sheykhrezaee MR, et al. Internal Evaluation of the Endodontics Department, School of Dentistry, Tehran University of Medical Sciences. *Strides Dev Med Educ.* 2008; 5(2): 135-42.
6. Akhlaghi F, Yarmohammadian MH, Khoshgam M, Mohebbi N. [Evaluating the Quality of Educational Programs in Higher Education Using the CIPP Model]. *Health Information Management.* 2011; 8(5): 629.
7. Yarmohammadian MH, Mozaffary M, Saghaeiannejad Esfahani S. Evaluation of quality of education in higher education based on Academic Quality Improvement Program (AQIP) Model. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 2011; 15: 2917-22.
8. Stufflebeam DL. CIPP Evaluation Model Checklist; 2007. [cited 2018 Feb 27]; Available from: https://www.wmich.edu/sites/default/files/attachments/u350/2014/cippchecklist_mar07.pdf
9. Saif AA. [Educational measurement, assessment, and evaluation]. Tehran: Doran Publisher; 2011. [Persian]
10. Bazargan A. [Educational evaluation]. Tehran: SAMT; 2011. [Persian]
11. Singh MD. Evaluation framework for nursing education programs: application of the CIPP model. *Int J Nurs Educ Scholarsh.* 2004; 1: Article13.
12. khodaveisi M, pazargadi M, yaghmaei F, alavimajd H. [Requirements for Effective Evaluation in Nursing Education: a Qualitative Study]. *Iranian Journal of Medical Education.* 2012; 11(6): 648-663. [Persian]
13. PourEbrahim M, Khaghanizade M. [Nursing Facultys Evaluation with CIPP Model]. *Faslnameh Amoozeshiye Daneshkadeh Parastariye baghiyatallah.* 2014; 14(53): 19-24. [Persian]
14. Konishi M. Japanese neonatal nursing with a historic perspective. *Journal of Neonatal Nursing.* 2016; 22(5): 218-22.
15. Nikfarid L, Ashktorab T. [Understanding of neonatal intensive care nurse practitioner students of situation of their profession in Iran: A qualitative study]. *Iranian Journal of Nursing Research.* 2013; 8(2): 37-46. [Persian]
16. AbdiShahshahani M, Ehsanpour S, Yamani N, Kohan S, Dehghani Z. [The Development and Validation of an Instrument to Evaluate Reproductive Health PhD Program in Iran Based on CIPP Evaluation Model]. *Iranian Journal of Medical Education.* 2014; 14(3): 252-265. [Persian]

17. Mirzabeygi G, Sanjari M, Salemi S, Babaei F, Kheradmand M. [The Necessity for Specialty Education in Nursing MS Program: Viewpoints of the Faculty Members of School of Nursing and Midwifery in Iran]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2010; 9(3) :263-271. [Persian]
18. Aghebati N, Mohammadi E, Ahmadi F. [The experiences of the lectures and nursing students in the implementation of the curriculum for master students in Critical Care Nursing: a qualitative research]. *Journal of Nursing Education*. 2015; 4(2): 48-60. [Persian]
19. Tazakori Z, Mazaheri E, Namnabati M, TorabiZade K, Fathi S, Ebrahimi F. [Arzyabiye Doreye Doctoraye Parastari Iran. (Karorde olgooye CIPP)]. *Journal of health & care*. 2011; 12(2): 44-51. [Persian]
20. Phattharayuttawat S, Chantra J, Chaiyasit W, Bannagulrote K, Imaroonrak S, Sumalrot T, et al. An evaluation of the curriculum of a graduate programme in Clinical Psychology. *South East Asian J Med Educ*. 2009; 3(1): 14-9.

Evaluating the Neonatal Intensive Care Nursing MSc Program Based on CIPP Model in Isfahan University of Medical Sciences

Zeinab Hemati¹, Alireza Irajpour², Maryam Allahbakhshian³, Maryam Varzeshnejad⁴, Mahshid AbdiShahshahani⁵

Abstract

Introduction: Since neonatal nursing MSc program has not been evaluated systematically, it requires systematic and coherent evaluation for qualitative and quantitative improvement. Therefore, the purpose of this study was to evaluate the neonatal intensive care nursing MSc program based on CIPP model in Isfahan University of Medical Sciences.

Methods: As a CIPP-based educational evaluation, this descriptive cross-sectional study was performed in 2014 on 40 participants including one head of department, 7 faculty members of pediatric nursing department, 25 students and 7 graduates of NICU nursing MSc program at Isfahan University of Medical Sciences. Participants were selected by means of census method. The program was evaluated using a researcher-made CIPP-based questionnaire that consisted of context, input, process, and product dimensions. Experts' opinion was used to verify face and content validity and Cronbach's alpha coefficient was used to determine the questionnaire's reliability. Data were analyzed in SPSS software.

Results: Findings showed that the mean scores of context ($47/18 \pm 7/77$), process ($120/23 \pm 24/5$) and product ($59/85 \pm 17/16$) were significantly higher than the average while the mean score of input ($84/18 \pm 17/9$) was lower ($p=0.003$).

Conclusion: Results indicate that the input aspect of the neonatal intensive care nursing MSc program at Isfahan University of Medical Sciences is at an undesirable level. Therefore, it seems that improvement of the educational quality and revision of the program require greater emphasis on enhancing factors that might affect the input, especially curriculum and faculty members.

Keywords: Educational Evaluation, MSc of Neonatal Intensive Care Nursing, CIPP Model

Addresses:

- ¹ PhD in Nursing, Nursing and Midwifery Care Research Center, faculty of Nursing and Midwifery, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran. E-mail: z_hemate@nm.mui.ac.ir
- ² Associate professor, Critical Care Nursing Department, Nursing and Midwifery Care Research Center, Faculty of Nursing and Midwifery, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran. E-mail. irajpour@gmail.com
- ³ Assistant Professor, Medical and Surgical Nursing Department, School of Nursing and Midwifery, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran. E-mail: Mallahbakhshian@gmail.com
- ⁴ Assistant Professor, Pediatric Nursing Department, School of Nursing and Midwifery, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran. E-mail: m_varzeshnejad@yahoo.com
- ⁵ (✉) Instructor, Department of Midwifery and Reproductive Health, Faculty of Nursing and Midwifery, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran. E-mail: abdi_mahshid@yahoo.com